

Bollen of knollen

Het Groene Leertraject

Herontwerp examenprogramma VMBO-groen

Er komt een nieuw competentiegericht examenprogramma voor het vmbo. Onder de vlag van de AOC Raad is een projectgroep gestart met een onderzoek naar de uitgangspunten voor dat nieuwe examenprogramma. Omdat de projectgroep wil weten of ze op de goede weg zit, nodigde ze op 21 maart vertegenwoordigers van vmbo-groen scholen uit voor een werkconferentie.

Een dahliaknol is het eerste wat elke deelnemer op maandagmiddag 21 maart krijgt bij de aanvang van de werkconferentie over het 'Groene leertraject'. Dat sluit aan bij het logo van dit project: een bol waaruit drie verschillende stengels met bloemen groeien. De bol, of knol, verbeeldt de basis voor het nieuwe examenprogramma. De drie bloemstelen uit die bol groeien verschillende kanten op. Daarmee symboliseert dit logo dat het nieuwe in te voeren examenprogramma ruimte biedt aan scholen en aan deelnemers bij de inrichting van brede oriënterende of meer smalle beroepsvoorbereidende leertrajecten.

Startpunt

"Hebben we een goede lijn van denken te pakken?" vraagt dagvoorzitter Gert Kant zich af tijdens zijn inleiding.

De organisatoren willen weten hoe scholen tegen de voorgestelde uitgangspunten aankijken en of het haalbaar is. De deelnemers, ruim 140 vertegenwoordigers van vmbo-groenscholen van aoc's en bede scholengemeenschappen, zijn naar Driebergen gekomen omdat ze willen horen wat dit project voor hen gaat betekenen. Kern van het plan is dat voor het vmbo een competentiegericht examenprogramma wordt ingevoerd. De huidige examens sluiten niet meer voldoende aan bij de vernieuwing van het onderwijs, stelt Kant, voorzitter van de stuurgroep van dit project, aan het begin van de middag en dat beaamt later ook vestigingsdirecteur Léon Admiraal (Wellantcollege, vestiging Linnaeus) uit Amsterdam: "Als we eerst maar van dat rottige examen af zijn, dan kunnen we vernieuwing echt vorm geven."

Die vernieuwing is nodig omdat het onderwijs moet aansluiten bij de

andere wensen van leerlingen, bij maatschappelijke eisen en de eisen van de toekomstige arbeidsmarkt, zo legt Jan van Rooijen, adviseur van de werkgroep in zijn inleiding uit: Het onderwijs moet meer competentiegericht worden, ook in het vmbo. Het zorgt ervoor dat er een betere doorstroommogelijkheid zal zijn naar het mbo of andere opleidingen en dat het beter aansluit op de arbeidsmarkt. Het projectplan schrijft dat een zevenjarig leertraject vmbo-mbo wellicht zelfs mogelijk zou worden. Omdat het examenprogramma het gedrag van docenten en leerlingen aanstuurt, is dit een startpunt voor vernieuwing van het onderwijs. In schooljaar 2006-2007 starten de eerste proefscholen in het derde leerjaar met een nieuw competentiegericht programma. Daarna moet in het schooljaar 2007-2008 voor het eerst het vernieuwde centrale examen worden afgenomen. In datzelfde schooljaar moeten ook de resterende →

◀ *Jan van Rooijen, adviseur van de werkgroep: "Er komt meer ruimte voor scholen in het examenprogramma."*

FOTO'S: JAN NIJMAN

scholen met het nieuwe examenprogramma starten. Maar voorlopig is het nog niet zover.

Ruimte

De AOC Raad, die het project in opdracht van het ministerie van LNV uitvoert, heeft als opdracht gekregen om met vertegenwoordigers van de scholen te inventariseren hoe zo'n competentiegerichte examenprogramma ingericht moet worden. De stuurgroep, projectgroep en werkgroep zitten dus in een oriënterende fase. Wordt het een bol of knol? En welke wegen kunnen we bewandelen om deze tot bloei te brengen? In mei moet de uitgangspuntennotitie klaar zijn, zegt Hilda Weges, de projectleider van 'Het Groene Leertraject' in haar presentatie over de opzet van het project. Daarna begint pas het echte

schrijven van het examenprogramma. Dit nieuwe programma moet uiterlijk maart 2006 door het ministerie worden vastgesteld.

Vanmiddag licht Van Rooijen een tipje van de sluier op en vertelt een aantal uitgangspunten: Scholen krijgen meer ruimte om zelf hun opleiding en examens in te richten. Het examenprogramma zal uit drie delen bestaan. Er komt een voorgeschreven landelijk profiel, een schoolprofiel en een leerlingprofiel. Het landelijk profiel bevat de onderdelen die in het centraal examen getoetst zullen worden. Daarbij gaat het om algemene vaardigheden, groene vaardigheden, persoonlijke kwaliteiten en dilemma's. Omdat het examenprogramma niet meer op eindtermniveau wordt beschreven, maar in competenties, wordt het ook globaler en biedt daarom ook meer ruimte. In het schoolprofiel krijgt een school ruimte om zelf, in overleg met partners in de regio en aansluitend bij de schoolvisie, vorm te geven aan de leertrajecten. Daarbinnen kunnen leerlingen zelf weer keuzes maken: ze kunnen bijvoorbeeld kiezen voor een brede uitstroom, of een specifieke vakgerichte uitstroom.

Top drie

Van Rooijen schetst een beeld van wat hij onder competentiegerichte opleiden en examineren verstaat. Omdat competenties altijd beginnen met een activiteit in een praktijksituatie, zal dat in de opleiding en binnen de examens ook moeten gebeuren. Examinering in zo'n praktijksituatie kan wel lastiger zijn. Je kunt complicerende factoren niet goed voorzien. Maar zo'n praktijkomgeving geeft wel ruimte aan leerlingen om een eigen weg te kiezen. De werkgroep wil die praktijksituaties, of contexten gaan beschrijven. Zover zijn ze nu nog niet.

Het geschetste beeld roept natuurlijk vragen op bij de conferentiedeelnemers. Hoe groen moeten die contexten zijn? Hoe zit het met het intersectoraal programma? En met de algemeen vormende vakken? Veel van de antwoorden liggen in de vrijheid die scholen krijgen om zelf invulling te geven aan het examenprogramma. Een vragensteller heeft angst over de duidelijkheid. "Biedt dit wel voldoende duidelijkheid aan onze leerlingen? Die zijn gebaat bij duidelijkheid". Van Rooijen benadrukt dat scholen ook daar een rol in moeten spelen.

▲ ***‘Vertegenwoordigers van vmbo-groenscholen willen weten wat het nieuwe competentiegerichte examenprogramma voor hen gaat betekenen’***

‘Als we eerst maar van dat rottige examen af zijn, dan kunnen we vernieuwing echt vorm geven.’

Na de pauze krijgen de deelnemers de gelegenheid om in zes discussiegroepen hun vragen met elkaar te bespreken. Ze doen dat aan de hand van een opdracht: ‘Neem een leerling van 16 jaar voor ogen en bedenk wat je die mee wilt geven voor het beroep, de maatschappij en voor zijn persoonlijk functioneren.’ Elke groep krijgt de opdracht na enige discussie een top drie te kiezen.

Zorgen

In die verschillende top drieën komen verschillende algemene vaardigheden naar voren, bijvoorbeeld dat de leerlingen moeten kunnen samenwerken en communiceren. Ze moeten een zelfstandige leerhouding hebben en kunnen reflecteren op het leerproces.

Bovendien moeten ze om kunnen gaan met kritiek of beschikken over kritische oordeelsvorming. En belangrijk is ook dat ze een duidelijk beeld krijgen over zichzelf, het beroep of de maatschappij.

Algemeen vinden de deelnemers dat er veel draagvlak is voor de verandering. Sommige schoolvertegenwoordigers willen morgen hiermee beginnen omdat het past bij de nieuwe vormen van leren zoals natuurlijk leren of werken met een portfolio. Andere scholen wachten liever even af. Ze willen weten wat het gaat betekenen voor hun school, bijvoorbeeld over de doorstroom tussen vmbo en mbo. Ze maken zich zorgen over tijd, ruimte of mogelijkheden. Niet alle scholen hebben dezelfde mogelijkheden om praktijksituaties te creëren. Anderen maken zich zorgen over vei-

ligheid als je het hebt over werken in een praktijksituatie. En zowel docenten als management moeten hun werkwijze veranderen. Toch denken de meesten dat je wel kunt beginnen. “Gewoon doen,” rapporteert een groep. “Het lijkt er wel op dat dit een goede lijn van denken is”, concludeert Gert Kant aan het einde van de middag. Hij belooft in het najaar opnieuw een werkconferentie te organiseren, waar de uitwerking van het examenprogramma aan de orde komt. Hij besluit met de tip om de dahliaknollen te planten: “Laten we er met zijn allen voor zorgen dat de knollen binnen het project tot volle bloei zullen komen.” ∞

Jan Nijman

Presentaties van de conferentie en meer informatie vindt u op Groen Kennisnet/Liveling in de projectruimte ‘Het Groene Leertraject’ in de folder van de AOC Raad .